

ACC. N:R M. 14609:1-8.

Landskap: *Blekinge* ..... Upptecknare: *A. O. Sundberg, Märsrum*
Härad: *Bjäre* ..... Berättare: " " " "
Socken: *Hyd* ..... Berättarens yrke: *f. d. stenhuggeriförman*
Uppteckningsår: *1958* ..... Född år *1875* i *Bonnaby lfs.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Imuden. s. 1-8.

LUF 109

Om Lysmed fäns

I Wisbyd fäns en han var privat smed o heta till Johan Olsson
 han hade flera lygar som kund, som Wisbyd, Bökabitt, Kollaboda,
 Lönvik, Gullahämala, Skelboda, Kallärna, han hade inte
 bara böndernas arbete med att reparera deras åkerredskap
 o vagnar och sko deras hästar, han gjorde dessutom fiskeredskap
 åt fiskarna, dessa redskap som bestod av åljärn (mullkor)
 Luster att hugga jäddor små, och all slags större fiskar,
 drakarökar som användes till torstkränning (jaktkränning)
 dessutom stälade ökar, hackor, plogbilar o haropinnar
 reparerade låsar, o all sorts smide som förekom på slutet
 av 1800 talet, han hade två medhjelpare (hantlangare) som
 också gick under namnet hantlangare, som denna smed va
 helt privat hade han inga inu några andra fördringor från
 kundernas sida än kontant betalning, som han ansågs
 vara värd. Allt privat smed ställt kostade läde smedja
 o verktyg o Kol, på grund härav va han sin egen flyckas
 smed. Allt det fäns några kontrakt eller förbehåll var

utslutet, alla i de avannämnda byarna gick till Wiiryds
 Smeden Peter Johan med sitt arbete, som blev både ärligt
 och redbart utfört. En annan privat sed fans; Kungälv
 denna smed hade ord om sig, att göra de bästa stredsken
 o de finaste rosmide där va en smed som tillverkade
 allt sorts nysmide de begärde lilltomad Antare eller
 draggar, dessutom fiskredskap av alla slag och bestag
 till skäp utstyrel han va en riktig finsmed, bysmeden
 åtog sig arbete åt vem som helst fast den kunde dröjas
 da innan han kunde leverera det beställda beround på hur
 mycket som va beställt tidigare hans värtksamhetsområde va
 minst en gammal mil i omkring, att arbete för hans räkning
 fattades aldrig. Någon bysmed som bönderna hade mono-
 pol eller som hade rätt att bestamma över kanner va inte
 till. fränset en gårdsmed som hetade Ola Andersson och
 var bysmed på Erikstorgs herrgård här i bys socken
 denna smed fick fick utföra det smide som inte va
 så många man såsom göra harvprotkar vassa harvpinar

böja några järn till vissa saker sko smedens hästarerna göra
 gångjärn till större grunder som kunde förekom vid inhägnade
 m. m. dessutom fick han köra mulken till mejeriet köra till
 Kersseums station för att hämta posten, och denna smed var
 godshärren den enda bestämmande, han bodde på gården hade
 ingen annan lön än den han fick för dagsverket hargårde
 åt löjarna som läjde honom för att slippa gå till gården och göra
 sitt dagsverk själv, dessutom skulle föra hästarna på sön-
 dagarna och nattföra alla dagar för detta arbete fick han
 skal som bestod av säd, potatis, viss. litet mjölk om dagen
 ved huggen, att alla sme som han kallades hade dä-
 bra jämfört med andra arbetare, daglönen var var från
 en krona till en 50 som endast var på vissa tiden omkring
 sekelskiftet, de löjare som bodde uppe bring gåren
 log läjd av de löjare som bodde i Bohagen och Kersseums
 som aldrig gjorde sitt dagsverk vid gården själva, därför
 de hade i allmänhet större daglön, de var stenhuggare,
 tjännen och fiskare, att dessa löjare hade då bra ställ

Några tiarmeder fanns inte i våra trakter sådana spe-
 cialister var hemma i Småland eller på andra platser, då i
 större byar eller köpingar, det var en sorts tiar som gick under
 namnet kisso dessa stemplade med (S.S.) som var särskilt
 berömda, även fina bra slacketknivar från samma
 specialist var berömda denna fabriks sålde sina tiar o-
 knivar i parti till järnhandlare, det vi tillbringade köpa
 dessa berömda artiklar, några större gårdar som greve-
 gods hade nog stora födingar på sitt smide, att endast
 en specialist kunde ålaga sig uppdraget som smed på ett
 sådant ställe böndernas smidesarbete bestod av att sku-
 hästar lasta arbetsvagnar, skärpa harvpinisar reparera
 lite smält av varge som hörde till smide, hur många
 smedjar som fanns i socknen är svårt att säga, då endast
 en fanns på en mils omkrets, o socknen är minst fyra
 mil lång o minst tre mil bred. Smeden kom vanligt från
 samma bygd, hade ärvt smedjan efter sin far o far ärvt den
 efter farfar o s.v. dess gästgäver var mest från kantzockna

ater arbetare, hvar, deras arbetstid alltid obestämmd kunde
 va från luttiga morgon och sena kväll allt efter bråstkan i
 smedjan, deras avlöning varierades efter dets kompetens
 enkra hantlangare och tillräckligt 1.50 på tim med då ingjick
 alltid mat o husrum, smedgesällerna va alltid kallade som
 medlemmar i smedfamiljen, om smeden bara hade en pojke
 till all den hjälpen kunde de hända att den som skulle
 ha ett arbete godt gick jämfört till att släppa om så behövs
 Smeden var i allmänhet väl kända hos bönderna, även
 smedgesällerna var i allmänhet bra kända bland den övriga
 ungdommen. Några förtroende uppdrag som vare sig land-
 läkare eller något annat ämbetsarbete har ja inte här
 talas om, ej heller några ordspråk eller sägner om smeden
 hans klädsel var under arbetet lika som andra arbetares
 fränsel att smeden alltid var klädd i ett förskinn av
 läder smedens klädsel på fritid var väl så bra som
 andra arbetares då de va vankeklädda, en mellanting
 5 mellan högtidlig o vardagsklädsel

Smedens ekonomiska ställning var i allmänhet bra, bonings-
huset var ofta angränsad till smedjan, något särskilt
hade han inte utan en sorts avbalkning för hästen under
skovingen i smedjan fanns de vanliga smidvärkttyg
stäm, hammare, slängor, slägga, huggmjölar, o kätel, några
maskiner såsom lörmaskinen o några andra som jästrenare
är tillkommit fanns inte i den gamla tiden, en kolkod
hade han så stor att en häst kunde tillfälligtvis få plats
om så behövdes. Nu i de nya moderna smedjorna fanns alla
de modernaste maskiner, självlärande kätlar omm. omm.
Smedjan så väl som verkarna var ofta en samlingsplats
och kunde kallas för nyhetsbyrå, då det de som var
hemma långt borta fick vänta på sitt beställda gods
var då tillfälle att berätta sägor o löjshistorier om
både spöke o troll. Järnet som användes köptes åtmin-
stone Mieryds smeden i Ronneby där han även köpte
kolen o stålet i större o mindre storlekar som
han sedan fick avpassa efter behovet

Smidens arbetsuppgifter var mycket varierande som bestod
av vagnar, kälkar o drögar o framför allt de primitiva
jordbrukets redskapen, men slipning av verktyg var inte
längre smiden gjorde så möjligt när han stälde en axla eller
gav en bälkeniv sådana som firkerarna använde då de bötte
(slagade garn). Elden fändes i ässjan liksom som på ett
annat ställe fast något lättare därför man kunde dra
så nära i bälgen sviltningen gick så till att järnet o
stålet lades i elden där de fick ligga till de lågade
stü gnister, stjärnor, de vätra sparsligt att samman-
pressas stället o järnet. Sten verktyg såsom hakor
mjölar kamrar, härdades på så sätt, i smidjan ställes
två haljar vatten den ena skulle va att doppa då glöd-
hetat stället i ett ögonblick den andra för avsvälning
hjulringar sviltades på samma sätt, vid hovslagning
fick den som team må hästen hålla upp hoven för
svartningen var ett fyrkantigt stövelformat vax järn som
7 måste användas då de skulle sko en häst

Smedjorna moderniserades först vid 1920 talet och sedan
förlustens förbättringen undan för undan, allt man nu få
sen smedja kan man bra allt man är i en mekanisk
värksta, numera heter de inte smedja utan tillverksta
smedja nu får tiden är ingenting som heter och
ihålls smed nu mera heter för verkstads ingjör
eller verkstads skäp smed nu för tiden skulle
va rena ärprändning, då bättre maskineringar
kan passa bättre, då man kan få en till i deras öina
o modärna verkstader kan man bra att de inte blott
gör tillar utan även flygmaskiner o ändå finare
saker.